

Muziekkritieken, geschreven voor *Caecilia* door Hermann Schlegel, 1853-1858

LE Y D E N.

Groot Vocaal en Instrumentaal Concert, gegeven door W.F.G. Nicolai, op Donderdag den 27. Januarij 1853.

Programma. Eerste Afdeeling. Overture *Die Hebriden*, van F. Mendelssohn Bartholdy. Concert voor Piano, van L. van Beethoven (No. 5, Es-dur), uitgevoerd door den Concertgever (*a. Allegro, b. Adagio, c. Rondo Allegro*). Scène en Aria uit de *Freyschütz*, van C.M. von Weber, gezongen door Mevr. Offermans van Hove. Concert voor Viool, van L. Spohr (No. 5, *Gesangscène*), uitgevoerd door den Heer A.J. Wetrens. Tweede Afdeeling. Overture *Der Freyschütz*, van C.M. von Weber. Scène en Aria van L. van Beethoven, gezongen door Mevr. Offermans van Hove. Grand Scherzo voor Piano, van F. Chopin, uitgevoerd door den Concertgever. Lieder en Muzijk van W.F.G. Nicolai, gezongen door Mevr. Offermans van Hove. Concert-Overture van W.F.G. Nicolai.

Een zeer fraai Concert! – De ensemble-stukken werden allen met veel aplomb uitgevoerd, en de begeleiding der Solo's was zeer goed. Het Orchest was in het algemeen goed bezet; maar er hadden ten minste nog vier Violen en eene Violoncel meer moeten zijn.

De Heer A.J. Wetrens heeft het beroemde Vioolconcert van Spohr zeer correct uitgevoerd. Hij gaat steeds vooruit, en al hetgeen hij voordraagt, verradt eene grondige studie. Mevr. Offermans van Hove, hier te lande genoeg bekend, heeft veel bijval ingeoogst. Opvatting en uitvoering der Lieder en van Nicolai, der groote Aria van Beethoven, waren roemenswaard. Zij zong het Allegro uit de groote Aria uit *der Freyschütz* met groote vaardigheid, de Recitativen daarentegen en het gebed lieten zeer veel te wenschen over. Hoe kan eene Zangeres van goeden smaak, versieringen en wel nog gemeenplaatsen, in dat eenvoudige, innige gebed aanbrengen? Het was ook vooral bij het zingen van dat gebed, dat haar gebrek aan eene vaste intonatie, haar weifelen in de gedragene toonen, slepen van den eenen toon tot den anderen door alle denkbare tusschentoonen, (zeer juist door de Italianen "huilen" genoemd), enz., het oor minder aangenaam aandeden. Zij heeft voor het overige eene fraaije, in alle registers aangename, en vooral in de laagte, volle stem; hare techniek is te roemen; zij vat de tragische momenten goed op, draagt met aplomb voor; zij weet hoe de hartstogten door toonen dienen geschilderd te worden, en bezit de vereischten eener dramatische Zangeres. Wij wenschen echter, dat zij somtijds wat minder sterk kleurde, en den mond bij de lagere toonen meer opende, waardoor deze, op zich zelve zoo klankrijk, in helderheid zouden winnen. Hare uitspraak is zeer goed; het verwonderde ons daarom te meer herhaaldelijk, zoowel op de repetitie als bij de uitvoering, *Nachtlust* in stede van *Nachtloft* te hooren.

Nicolaï trok, als de held van den avond en als de lieveling van het Leidsche publiek, aller aandacht tot zich. Hij is een voortreffelijk Pianist en zijn instrument geheel meester. De opvatting der door hem voorgedragene stukken was uitmuntend, en iedere phrase met die duidelijkheid geschetst, welke den man verraadt, die, zelf Componist zijnde, ook van den geest der Composities geheel doordrongen is, en dien, als het ware, in zich heeft opgenomen. Hij was onovertreffelijk in de voordragt van het Adagio. Het reuzenwerk van Beethoven maakte zonder onderscheid bij iedereen eenen diepen indruk. Het barokke Rondo van Chopin met zijnen gebrokenen Rhythmus lag ons als een steen in de maag, en wij zouden dien moeilijk verteerd hebben, hadde ons de jonge Virtuoso naderhand niet het heerlijke zoogenaamde *Spinnlied*, van Mendelssohn, als *pousse café* toegediend. Wij miskennen geenszins noch de rigting, door Chopin ingeslagen, noch zijne verdiensten voor de ontwikkeling van het bravourspel op de Forte-piano; maar wij houden het er voor, dat zijne Compositiën in het algemeen meer als Etudes in de kamer der Virtuozen dan als Solo's in de Concertzaal te huis behooren.

De Lieder door Nicolaï gecomponeerd, zijn uit een hoogst eenvoudig en natuurlijk gevoel ontsproten; zij zijn de ongezochte uitdrukking der stemming, waarin zich de Componist bevond, toen hij, de woorden der gedichten in zich opgenomen hebbende, aan deze toonen verleende. Ofschoon zij niet de diepte hebben van die van Frans Schubert, Mendelssohn en andere groote meesters, verraden zij echter een minder tot de buitenwereld strevend element dan die van Kücken en andere bij de massa's beminde Componisten. Zij spreken iedereen aan, en zullen overal ingang vinden. De beide voorgedragene Lieder zijn van geheel tegenovergesteld karakter. Het eerste is innig, zelfs een weinig dweepachtig en een zacht gevoel van Resignatie uitdrukkend, zoo als het de woorden van het gedicht vereischen. het tweede is de uitdrukking van eenen als in storm weggesleepten hartstogt, die ook den toehoorder in eene luide verrukking brengt. De Ouverture van Nicolaï is voor een groot, zeer sterk bezet Orchest berekend, en hare uitvoering vereischt goede en zeer geoefende kunstenaars. Wat hare uitbreiding betreft, zoo heeft de Componist de behoorlijke maat niet overschreden. Zij begint met eene Andante maestoso 4/4, H-mol; hierop volgt een Allegro 6/4, in dezelfde toonsoort, hetwelk later in H-dur overgaat, waarin het stuk ook eindigt. Het geheel is breed en grootsch gehouden, wat ook reeds het karakter van een Andante maestoso en een Allegro in 6/4 maat aanduidt. Aanleg, vorm en doorvoering der ideën doen den man van grondige kennis en studiën kennen. De ideën zelven verraden ook oorspronkelijkheid. In de school gevormd, welke geheel op de leest van Mendelssohn geschoeid is, staat Nicolaï ook op dat terrein, schijnt echter meer in het bijzonder R. Schumann na te streven. Zijne Ouverture is niet voor het groote publiek geschreven; de deskundige daarentegen zal uit dit stuk zijne verdiensten weten te waarden. Volgens ons oordeel ontbreekt het den Componist niet aan het bewustzijn van hetgene hij wil; maar zijne fout is, dat hij te veel wil. Zijne Ouverture is het werk van een jong mensch, die, zoo als dit den meer jeugdigen leeftijd eigen is, beter weet wat hij doen, dan wat hij laten moet, en nog niet doordrongen is van de stelling dat een waar groot kunstwerk steeds door de sobrieteit in het gebruik der middelen gekenschetst is. Al laten wij hem de drie Bazuinen, die alle jonge kunstenaars volstrekt noodig schijnen te hebben om eenig grooter werk tot stand te brengen, zoo is toch zijn stuk doorgaans veel te zwaar geïnstrumenteerd, en het geheel te veel in den vorm van *tutti's* behandeld. Hierdoor zinken de melodiën in de harmonie weg en het fraaije kanonisch behandelde Finale wordt door het overmatig gebruik der instrumenten grootendeels

onderdrukt. Ofschoon wij nu overtuigd zijn, dat deze Overture, door een volmaakt Orchest behoorlijk ingestudeerd en voorgedragen, ook voor het groote publiek meer verstaanbaar zal worden, dan zij het bij deze eerste uitvoering was, zoo meenen wij, zelfs bij deze bedenking, van ons oordeel niets te moeten afdingen. Als Dirigent verdient de Heer Nicolaï lof; wij moeten echter de helaas! vrij algemeen verspreide mode afkeuren, den opslag met eenen zwaai naar beneden te beginnen. – Wij hopen niet, dat deze regelen van eene minder bepaalde goedkeuring den jongen Componist mogen zeer doen. Wij hebben in een vroeger artikel gezegd, wat wij van hem denken en van hem verwachten. Hij mag daaruit afleiden, dat wij hem, dien wij meer dan een gewoon talent toekennen, ook niet met den gewonen maatstaf meten. Voor het overige beschouwe men het gezegde slechts als onze individüele meening.

H. SCHLEGEL.

L E I D E N, 3 Maart 1853.

Groot Vocaal en Instrumentaal Concert, gegeven door N.J. Wetrens Jr.

Programma. Eerste Afdeeling: Overture van B. van Bree. Concerto voor Viool van F. David, uitgevoerd door den Concertgever. Arai uit de Opera *Semiramis*, van Rossini, gezongen door Mej. A. Weinthal. Concert van F. Mendelssohn Bartholdy, (No. 2), voorgedragen door den Heer Nicolaï. Tweede Afdeeling: Overture van Verhulst, (*Gijsbrecht van Aemstel*). Fantaisie voor Viool op thema's van Rossini's *Stabat mater*, door Frans Coenen, uitgevoerd door den Concertgever. Aria uit de Opera *Il Giuramento*, van Mercadante, gezongen door Mej. A. Weinthal. *a. Lied ohne Worte* (zoogenaamd *Spinnelied*), van F. Mendelssohn Bartholdy; *b. Trauermarsch*, van F. Chopin; *c. Valse*, van F. Chopin. Lieder, gezongen door Mej. A. Weinthal.

Het Orchest stemde heden avond niet bijzonder, en daar er eenige kapitale bokken in de ensemble-stukken gemaakt werden, zoo gaf het een en ander aanleiding tot allerlei opmerkingen.

Het spel van den Concertgever heeft in het algemeen voldaan; wij meenen eene nieuwe phase in hetzelfde opgemerkt te hebben. In zijne eerste periode was zijn spel breed en krachtig, maar somtijds ruw en niet behoorlijk afgewerkt. Vervolgens was zijnen voordragt eenige jaren lang eenigszins schroomvallig, en had derhalve ook minder aplomb en energie. Thans komt het karakter van zijn spel, dat der eerste periode weder meer nabij, maar er straalt eene zucht in door, daar het noodige *fini* aan te geven. Dat dit slechts door aanhoudende en regelmatige studiën verkregen wordt, behoeven wij den Heer Wetrens, die een geboren kunstenaar, een goed Orchestspeler en Directeur is en eenen vluggen blik heeft, niet te zeggen.

Mejufvrouw Weinthal scheen beter te voldoen dan de meeste Zangeressen, welke zich in den laatsten tijd alhier hebben laten hooren, en het was vooral haar stemgeluid, hetwelk op de toehoorders werkte. Dit is inderdaad ook ongemeen. Daarbij komt, dat zij met veel discretie zingt, dat wil zeggen, dat zij niet schreeuwt; dat haar gevoel natuurlijk, dat wil zeggen,

gezond en niet ziekelijk is, en dat hare stem, bij eene sterke mate van kracht, een groote buigzaamheid heeft. Haar portamento is voortreffelijk, en heeft geen *fibrato* noodig, om den weg tot het hart te vinden; haar uitspraak laat niets te wenschen over, en zij zingt met groote zuiverheid. Het doet ons derhalve te meer leed, dat wij ook ten opzichte van haar, tegen het hartverscheurende huilen te velde trekken moeten. Indien zij hiervan vaarwel zegt, waartoe slechts de wil en geene moeite vereischt wordt, en indien zij door aanhoudende studie eene meer volmaakte articulatie in hare coloraturen brengt, zal zij, waar zij ook moge optreden, algemeene geestdrift verwekken.

De Heer Nicolaï heeft met gewone meesterschap gespeeld. Vlug van natuur, is hij geenszins bang voor een “tempo prestissimo”. De grondige studiën, die hij gemaakt heeft, waarborgen ons, dat die vlugheid niet in vlugtigheid ontaarden zal, welke steeds tot oppervlakkigheid leidt. Behalve dat is hij als Organist tot het gedurig spelen van Fuga's gehouden, dat het beste geneesmiddel voor dergelijke afwijkingen is. Dat het Concert van Mendelssohn, hoe schoon ook en hoe voortreffelijk ook voorgedragen, niet dien indruk maakte als het kort te voren door hem uitgevoerde Concert in Es-Dur van Beethoven, valt gemakkelijk te begrijpen. De *Trauermarsch*, van Chopin, scheen slechts matig te bevallen. Na het spelen van het laatste stuk, namelijk van Chopin's *Valse* (qui n'en est pas une), werd Nicolaï terug geroepen. Naar wij vernemen zal zich deze kunstenaar binnen kort nog eens op het laatste Dames-Concert van het gezelschap *Musis Sacrum* laten hooren.

H.S.

L E I D E N.

Groot Vocaal en Instrumentaal Concert, van P.J.H. Froschhart

Programma. Eerste Afdeeling. Overture *Yelva*, van Reissiger. Concertino voor de Fluit, van Lobe, voor te dragen door den Concertgever. Lied van Kücken, te zingen door den Heer vom Rath, élève van de Koninklijke Muziekschool te 's Hage. Variatiën op een Thema van *la Straniera*, voor Contrebas, door Bottesini, voor te dragen door den Heer Alfeo Giraltoni. Duo uit de Opera *le Juif Errant*, te zingen door Mejufvrouw C.J. Froschhart en den Heer vom Rath. Tweede Afdeeling. Overture *Heimkehr aus der Fremde*, van Mendelssohn Bartholdy. *Pastorella Orobica*, Fantaisie Originale voor Contrebas, gecomponeerd en voor te dragen door den Heer Giraltoni. Aria van de Bériot, te zingen door Mej. C.J. Froschhart. Variatiën op Thema's van de Opera *les Puritains*, voor Contrebas, voor te dragen door den Heer Giraltoni. Duo uit de Opera *Guillaume Tell*, te zingen door Mej. C.J. Froschhart en den Heer vom Rath.

De ensemble-stukken werden, als bijzaak of toegift, op de gewone wijze uitgevoerd. De Heer Froschhart heeft op nieuw getoond dat hij een vlijtige en denkende Virtuoso is. De Heer vom Rath heeft eene, vooral in de falset, fraaije Tenor-stem, eene grondige methode en veel oefening. Hij moet intusschen nog vlijtig studeren, en vooral zijne voordragt trachten te volmaken door het hooren van goede Zangers. Een te groote kalmte is niet geschikt het publiek weg te slepen; het is niet genoeg met gevoel te zingen, men moet ook toonen dat men

voelt en geheel van zijn onderwerp doordrongen is. De keuze met eene Romance te debuten, is niet gelukkig. Behalve dat, werd die met te veel stem en te veel vrijheid voorgedragen. Indien wij ons niet bedriegen, zal hij in den ernstigen stijl der Oratoria's en dergelijke Compositiën meer indruk te weeg brengen dan in den Opera-stijl.

De toejuichingen, welke Mej. Froschhart te beurt vielen, waren zeer groot. Wij houden te veel van de waarheid, om loftuitingen te verkwisten, waar die niet te pas komen, maar heden avond heeft zij den lof, haar toegezwaard, verdiend. Haar Zang had veel meer energie en ziel dan vroeger, en de stukken, welke zij voordroeg, waren grondig bestudeerd. Zij heeft sedert het jaar dat wij haar gehoord hadden, groote vorderingen gemaakt, en dit doet ons met zekerheid vooronderstellen, dat zij steeds vooruit zal gaan, en het nog ontbrekende aanvullen. De hooge toonen hebben in hare stem hun glanspunt bereikt; de lage Alt-toonen zijn zeer schoon ontwikkeld, welluidend en vol. Slechts de middeltoonen staan nog een weinig op den achtergrond. Toekomend jaar zullen wij die stellig in gelijke lijn met de overige ontmoeten, en ook de woorden, welke zij zingt, nog beter verstaan. Groot genoeg deed ons de zuiverheid en het aplomb, waarmede zij zong; maar zij is ook eene te groote Musicieuse, om dit niet te doen.

Een solist op den Contrebas is een geheel ongewoon verschijnsel. Wij zelven hadden dit slechts eens, in onze jeugd, van eenen ouden Sakser uit de school van Bach gehoord. Te dezer tijd speelde men op den Contrebas Fuga's en dergelijke dingen; want toen waren de Flageolet-Melodiën in Duitschland reeds lang vergeten. Sedert Paganini die echter weder over de Alpen medegebracht had, maakten zij zich achtereenvolgens meester van de Viool, van de Violoncel en nu zelfs van den Contrebas. Om dit reuzen-instrument als een Solo-instrument in den geest der hedendaagsche koordedanserijen te laten optreden, moet er natuurlijk eene soort van transformatie mede plaats hebben. Ofschoon in den hoofdvorm niet verschillend van de gewone Contrebassen, heeft het instrument van den Heer Giraldoni echter slechts drie snaren, in *si*, *mi* en *la* gestemd, de kam is buitengewoon hoog, en de toets, zijdelings zeer sterk afgerond, heeft eene sterkere helling dan gewoonlijk. De oscillatiën der lagere Bas-noten zijn te langzaam om door ons oor spoedig en met juistheid opgevangen te worden; de passages in deze octaven zijn derhalve steeds minder duidelijk, dan die in de midden- en hooge toonen. Dit valt reeds op in de lagere octaven van de Violoncel, en derhalve hebben ook de Violoncellisten van den nieuwen tijd getracht hun instrument der Viool te doen naderen, door bij voorkeur in de hoogere octaven te spelen. Onze contrebassist moest, om zijn instrument voor het algemeen smakelijk te maken, nog verder gaan, en zich bijkans uitsluitend tot de hoogste snaar en de Flageolet-toonen beperken. De reus moest met eene kinderstem spreken, ten einde zelfstandig op te treden. Wij doen dit verwijt aan den geest des tijds en niet aan den Heer Giraldoni, die een uitstekend Virtuoso is, en inderdaad dingen verrigt, die aan het ongeloofelijke grenzen en wier aanleering het geheele leven van een individu moesten absorberen. Maar men mag niet daaraan denken, wat de Bas in zijne *Grundgewalt* is, wanneer men hoort welke rigting de virtuositeit heeft genomen. het coqueteren met dezen ernstigen reus doet alsdan zeer, en de flageolet-toonen, hoe zacht, hoe rein, hoe etherisch zij ook zijn mogen, schijnen ons toe, van eenen castraat en niet van een onverminkt wezen te komen. Dat dit gevoel bij de meeste toehoorders, voor het minste sluimerende bestond, hebben wij met genoeg ontwaard; want het waren steeds die passages, waar het Instrument zijne regten kon doen gelden, welke den meesten indruk maakten en het meest bewonderd werden.

H. SCHLEGEL.

LEIDEN.

Groote Soirée Musicale, gegeven 23 Januarij 1855, in de Stads-Gehoorzaal, door Ant. Oudshoorn (Violoncelle), met medewerking van Mev. Clara Schumann (Pianiste), en Mej. C. Froschhart (Zang), in plaats van den Heer vom Rath en den Heer A.J. Wetrens (Viool).

Programma. Eerste Afdeeling. Trio voor Piano-forte, Viool en Violoncelle, van Robert Schumann, uit te voeren door Mev. Clara Schumann-Wieck, de Heeren A.J. Wetrens en Ant. Oudshoorn. Morceau de Concert, van Servais en Mi-mineur, door Ant. Oudshoorn (bekroond met den eersten prijs). Aria uit de Opera *Don Juan* (Serline) van Mozart, te zingen door Mej. C. Froschhart. Grand Duo uit de *Hugenoten*, van Servais en Vieuxtemps, uit te voeren door Ant. Oudshoorn en A.J. Wetrens. Tweede afdeeling. Sonate voor Piano-forte, van L. van Beethoven, uit te voeren door Mev. Clara Schumann. Walzer Aria van W.M. Balfe, te zingen door Mej. C. Froschhart. Fantaisie uit de Opera *Somnambule*, van Piatti, door Ant. Oudshoorn. Nocturne van Chopin, Saltarelle voor Piano-forte, van S. Heller, door Mev. Clara Schumann.

In het bovenstaande Programma hadden verscheidene veranderingen plaats. Zoo werd b.v. in stede van het aangekondigde Trio het bekende Quintetto van Schumann ten gehore gebracht; maar het een en ander werd op eene wijze uitgevoerd, welke de gespannen verwachting der talrijke toehoorders meestal overtrof. Mev. **Schumann** was ook hier, zoo als elders, onovertreffelijk. Er is geene plaats meer voor lauweren op haar hoofd. Verdere loftuitingen zijn derhalve overbodig. Zij zouden misschien ook niet vrij aan partijdigheid zijn in den mond van iemand, die slechts weinige uren van de geboorteplaats van haar en haren diepdenkenden en gevoelenden echtgenoot het licht zag en opgevoed is, en overvloedig gelegenheid had het tooneel te leeren kennen, waarop zich de Bachs, Doles, de oude Hiller, Rochlitz, Mendelssohn, Schumann, Rietz en zoo vele andere uitstekende mannen bewogen, en de rigting te bestuderen, welke hier, tegenover zoo vele afwijkingen in de Kunst, met onverbiddelijke gestrengheid werd vastgehouden.

De stem van Mej. Froschhart is nog even frisch als in het verleden jaar, toen zij onze stad verliet. Zij is zelfs liefelijker en krachtiger geworden. Zij maakte echter niet geheel den indruk, dien men verwacht had; hetgeen intusschen grootendeels was toe te schrijven aan de keuze der stukken en aan het accompagnement. Wij hebben deze Kunstenaressen van hare jeugd af gekend, dikwerf gelegenheid gehad ons van haren onvermoeiden ijver en haar Muzikaal talent te overtuigen, hebben haar steeds groote achting en vriendschap toegedragen, en wenschen haar derhalve, op hare verdere loopbaan al het geluk, hetgeen zij verdient en zich waardig tracht te maken.

Oudshoorn, daargelaten de groote meesterschap, welke hij zich op zijn instrument heeft verworven, is, behalve dit, een hoogst aangenaam en ter navolging aanbevelenswaardig verschijnsel als Solo-speler. Wij zagen in hem nu den zelfstandigen Kunstenaar; geen spoor meer van die uiterlijke vertooningen, welke de leerlingen van Servais hunnen meester gewoonlijk eerder afzien dan de buitengewone innerlijke waarde van zijn spel. Hij heeft de vaardigheid verkregen, welke den waren Kunstenaar beloont. Bij alles, zelfs bij de uitvoering der moeilijkste passages, behoudt hij de grootste kalmte. Zijn spel is hoogst harmonisch; in één woord, ofschoon niet prijkkende met ridderordes, ofschoon niet aangevuurd door het

voorzigtig op eene geëvenredigde belooning voor zijne moeite, ofschoon niet in het bezit van een instrument van vele duizenden guldens waarde, wist hij niettemin èn kenners èn nietkenners zoo te boeijen en weg te slepen, dat men voor hem gaarne den Kunstenaar vergeten wilde, wien al deze voorregten van het fortuin te beurt waren gevallen. Het zou inderdaad eene ondankbaarheid zijn jegens eenen vaderlandschen Kunstenaar, indien hem niet de gelegenheid werd gegeven, zich ook in andere plaatsen van ons rijk te doen hooren.

Ook onze J. Wetrens heeft door zijn fijn bestudeerd Viool-spel niet weinig daartoe bijgedragen dezen avond op te luisteren.

Het accompagnement der strijk-instrumenten van alle voorgedragen stukken was zeer goed. Vooral werd het moeilijke Quintetto van Schumann voortreffelijk uitgevoerd, waarover zelfs Mev. Schumann herhaaldelijk haren bijval te kennen gaf. De strijk-instrumenten bij dit stuk waren bezet als volgt: 1^e Viool, J. Wetrens; 2^e Viool, Simons; Alto, de Groot; Violoncel, de Graaf.

H. SCHLEGEL.

LEIDEN, 1 Mei 1855.

Sedert mijn laatst bericht hebben hier de volgende openbare Concerten, allen zonder Symphoniën, plaats gehad:

1. Op 28 Februarij een Concert, gegeven door den Heer B. van Dantzig, een jong Violist uit onze stad, gevormd aan onze Muzijkschool en sedert eenige jaren leerling voor de Viool aan de Muzijkschool te 's Gravenhage. Hij droeg voor het Concert van David in E-mol en de Variatiën van Mayseder in D-dur. Beide stukken waren goed bestudeerd en werden met veel vaardigheid en zonder fouten uitgevoerd. De Heer Dantzig, die ook in ons Orchest met goed gevolg werkzaam is, heeft door dit zijn eerste optreden als Solist de belangstelling van ons publiek tot zich getrokken.

2. Een Concert der bekende gezusters Ferni, op 22 Maart II., door ons niet, en in het algemeen niet zeer druk bezocht. Het werd hoofdzakelijk door tusschenkomst onzer Studenten tot stand gebracht. Volgens zeggen, oogstten ook hier deze Kunstenaressen veel bijval. Ik behoef niet bij te voegen, dat de stukken, door haar voorgedragen, de gewone van haar repertoire waren.

3. Op 17 April II. een Concert, gegeven door de leerlingen der Maatschappij voor Toonkunst te Leiden, ten behoeve van de Volks-Zangschool. Er werden uitgevoerd: Koren; een Trio van Meijer, voor Piano-forte, Viool en Violoncel; huit-mains; quatre-mains; Solo's voor Zang, Piano-forte, Viool en Violoncel; meestal stukken van kleineren omvang, maar aanzienlijk in getal. Een aardige avond, door alle tegenwoordigen met genoeg gesleten, en die de meesters, met het onderwijs op onze Muzijkschool belast, eer aandeed. Onder de leerlingen waren er verscheidene, die min of meer voor de toekomst doen hopen. De Zangklassen, onder de leiding van den Heer Lelièvre, bewezen op nieuw, met welken onvermoeiden ijver deze Heer, de Directeur onzer Muzijkschool, zijne moeilijke taak vervolgt.

Een door Mej. E. Walther aangekondigd Concert had, uit gebrek aan genoegzame deelneming, geen voortgang.

Gisteren eindelijk liet zich Mev. **Jenny Goldschmidt-Lind** hooren. Verscheidene onzer Dilettanti, waaronder ook de ondergeteekende, vreezende, dat deze vermaarde Zangeres, onze stad zou voorbijgaan, hadden zich gehaast haar, hetzij te Amsterdam, hetzij te 's Gravenhage, te gaan hooren. Dit Concert had in onzen Schouwburg plaats. De zaal was eivol. Zij droeg voor de bekende Cavatine uit de *Freyschütz*, de groote Aria uit de *Somnambule*, het *Echolied* en *Ich muss nun einmal singen*. De Heer Goldschmidt speelde de Caprice van Mendelssohn Bartholdy en het Sextuor van Liszt, op motiven uit de *Lucie*. Jenny Lind oogstte ook hier uitbundigen bijval. De meeningen over haar zijn echter niet zelden uiteenlopend. De groote menigte, reeds bij voorraad door haren grooten naam opgetogen, bewondert alles aan haar, even als zij b.v. eene schilderij bewondert, waarop de naam van Rafaël of Rembrandt staat. Neem dezen naam weg, en diezelfde menigte zal dikwijls de beroemdste stukken voorbijgaan en voor een prul opgetogen staan, als die maar met schreeuwende kleuren schittert. Intusschen bragt zij ook vele kenners in verrukking, ofschoon sommigen opmerkten, dat hare stem niet zoo fraai was, als die bij eene zoo beroemde Zangeres dient te zijn, terwijl anderen koud bij haren Zang bleven, of van meening waren, dat de stukken van eene breede factuur eigenlijk niet van hare gading zijn. – Ieder denkend mensch vormt zich het liefst zijn eigen oordeel, en daar ik de pretentie heb ook in deze categorie te behooren, heb ik mij ook het mijne over haar, en wel over een harer eerste Concerten hier te lande gevormd. Het komt op het volgende neder:

Dat zij onder de groote Zangeressen des nieuwen tijds behoort, zal wel niemand betwisten. Hoe had zij anders haren roem gedurende zoo vele jaren kunnen staande houden! Dit aangenomen, verkrijgt intusschen de hoorder ook het regt, haar niet met den gewonen maatstaf te meten, en mag hij derhalve ook het buitengewone verlangen. Dat hare methode in alle opzichten voortreffelijk is, zullen zelfs hare tegenstanders niet betwisten. Ofschoon met eene krachtige stem begaafd, behoort zij niettemin in die klasse van Zangeressen, welke in onze eeuw voornamelijk door de Sonntag en Persiani vertegenwoordigd werd. Het is dat genre, van hetwelk Catalani zegt, toen zij H. Sonntag had gehoord: “elle est la première dans son genre, mais son genre n'est pas le premier des genres.” Daargelaten in hoe verre deze uitspraak eene absolute waarheid bevat, is het zeker dat tegenover dit genre een ander staat, van hetwelk Schröder-Devrient, Malibran en Pasta de heroïnes waren. De chanteuse à roulades zal derhalve steeds een gevaarlijk spel spelen, wanneer zij zich op het tegenovergestelde gebied waagt, terwijl Zangeressen, welke voor dit gebied geboren zijn, zich in den regel minder gemakkelijk in den gefigureerden Zang bewegen. Slechts aan weinigen, zoo als b.v. aan Mev. Malibran, die gewoonlijk als een Rembrandt schilderde, was het gegeven, somtijds met een even groot gevolg in den stijl van Gerard Douw te vallen. Jenny Lind zal, om deze redenen, in de stukken, welke in haar genre vallen, den waren kenner meer voldoen dan in degenen, wier hoofd-onderwerp is het schilderen van grootsche hartstogten. Dit bleek ook uit haar repertoire als Opera- Zangeres. Zij heeft wel is waar in den tijd getracht het tegendeel te bewijzen, door de rol van *Norma* op zich te nemen, maar men heeft steeds beweerd, dat hare *Norma*, ofschoon oorspronkelijk opgevat en eene fraaije *Norma*, slechts eene *Norma* van Jenny Lind, en niet die van Bellini was. Men zegt daarentegen dat zij uitblinkt in de voordragt van stukken in Protestantsch godsdienstigen stijl geschreven, en dit wil ik gaarne gelooven, omdat hier hare overtuiging en innig gevoel voor deze rigting noodzakelijk in de waagschaal komt. Wat hare stem betreft, het is vroeger en herhaaldelijk door de beste kenners in het openbaar geschreven, dat die steeds en van den beginne af, die frischheid ontbroken heeft, welke de stemmen van andere groote Zangeressen kenschetst. Dit gebrek is natuurlijk met den tijd alles behalve gebeterd, en moet te meer worden opgemerkt, nu de verschillende registers der stem wederom meer zelfstandig beginnen op te treden, en

zich allengskens die onzekerheid van intonatie zal beginnen te vertoonen, die zelfs nietkenners, bij de Persiani, tijdens haar laatst verblijf hier te lande, onaangenaam aandede.. Dit laatste schijnt intusschen bij Jenny Lind slechts nog hoogst zeldzaam plaats te hebben; dit gebrek ten minste, bij hare voordragt der Aria in As-dur uit de *Freyschütz*, door u te Utrecht en door mij op een harer Concerten te Amsterdam waargenomen, schijnt zich later niet meer vertoond te hebben. Vooral heeft ons in haren zang getroffen – eb dit schijnt haar fors te zijn – dat zij sommige toonen harer stem op eene verwonderlijke wijze weet te beheerschen, en dat zij met haren adem op eene onbegrijpelijke wijze weet huis te houden. Hierin staat zij misschien in onze eeuw alleen, en zou slechts in Schmeuling Mara, indien deze nog leefde, eene magtige mededingster gevonden hebben. Haar voorkomen brengt door eenvoudigheid en fatsoenlijkheid steeds een goeden indruk te weeg. Zij sleept door hare Kunst weg, maar ik twijfel er met u aan, of zij ooit, zelfs als Actrice, in het binnenste van haar hart heeft getast. Dit verschijnsel, voor het overige ook gewoon bij de Italianen, moet misschien gedeeltelijk op rekening harer nationaliteit gebragt worden. Onze Noordsche naburen: de Zweden, Deenen en Engelschen hechten te veel aan de uiterlijke vormen van welvoegelijkheid, om zich geheel los te laten, wanneer zij hartstogten moeten schilderen, en indien zij zich los laten, zoo vervallen zij, vooral de Engelschen, meestal in het karikatuurachtige. Dat bij Jenny Lind tevens de bewegelijkheid, de abandon en de gemakkelijker der Italianen ontbreken, welke, om eene triviale uitdrukking te bezigen, de grootste moeilijkheden als uit de mouw schijnen te schudden, is derhalve evenmin te verwonderen.

Ik zal trachten u bij eene volgende gelegenheid het een en ander te berigten over onze vaste Concerten, namelijk die van het Studenten-gezelschap *Sempre Crescendo*, welke steeds in luister toenemen en al onze overige Concerten overschaduwten, en die van het Muziekgezelschap *Musis Sacrum*, die sedert 1 April II. niet meer wekelijks, maar slechts om de veertien dagen plaats hebben.

H. SCHLEGEL

L E Y D E N.

Er hebben in den loop van het tegenwoordige seizoen slechts een zeer klein getal opentlijke Concerten te dezer stede plaats gehad. Het eerste werd gegeven op 17 Oct. 1855 door den Heer C. Knippenberg, onzen verdienstelijken Klarinettist, die kort daarop voor goed van hier vertrokken is, en zich thans op het eiland Curaçao bevindt. de Solo werden door hem, zijnen broeder, onzen Pianist, A.J.J. Knippenberg, en onzen Violist A.J. Wetrens uitgevoerd. Wij hebben reeds bij vroegere gelegenheid van deze Kunstenaars in uw geacht blad gesproken, en derhalve is nu alleen te vermelden, dat hunne pogingen met eenen goeden uitslag bekroond werden. De *Leonora*- en Jubel-Ouvertures openden de beide afdeelingen van het Concert, en de Soli werden afgewisseld door stukken, uitgevoerd door onze Liedertafel, welke hier steeds met een klimmend genoegen gehoord wordt.

Dit Concert werd eerst op den 11. Jan. 1856 gevolgd door eene *Soirée Musicale*, gegeven door den Heer B.H. Bremer, uit Rotterdam, onder medewerking van de Heeren J. Giese (Violoncel), en A.J. Wetrens (Viool). Er werden de volgende stukken uitgevoerd: Trio

van R. Schumann, in D-mol. Rondo-brillant voor Piano en Viool, van F. Schubert. Grande Polonaise voor Piano, van C.M. von Weber. Tweede Afdeeling. Trio van F. Schubert, in E. Sonate van F. Mendelssohn Bartholdy, voor Piano en Violoncel, No.2. Voyage Nocturne van Joh. B.H. Bremer.

Zij heeft aan onze kenners veel genot verschaft. De uitvoering getuigde, in alle opzigten, van vlijt, liefde tot en kennis van de zaak. Men heeft aan onzen voortreffelijken eersten Violist wel eens verweten, dat hij het geheel te veel domineert. Wij hebben dit niet opgemerkt. Voor het overige is dit in het Trio, waar Bas en Pianoforte even veel te zeggen hebben als de Viool, niet wel mogelijk. Anders is het in het Strijk-Quartet, waar de tweede Viool in de schaduw der eerste gaat, en deze, wanneer zij niet diskreet is, ook den goeden Alt, die geene geschikte gelegenheid verzuimt om een goed woordje te zeggen, den mond kan snoeren. Wij roemen gaarne de keus der voorgedragen stukken; intusschen was zij misschien niet in alle opzigten geschikt voor een publiek, hetgeen weinig gelegenheid heeft dergelijke Kamer-Muziek te hooren. Het is niet iedereens zaak, eene Compositie van R. Schumann, op het eerste gehoor, van het begin tot het einde te volgen. De thematische arbeid in de stukken van de nieuwe school springt niet zoo klaar in de ogen als die in de werken van de vroegere school, vooral die van Haydn, Mozart, Mendelssohn, of zelfs Beethoven. de gang der Melodie en Harmonie is thans minder gelijkvloeiend dan vroeger; de toehoorder wordt veelal als zwevende tusschen hemel en aarde gehouden; hij wordt telkens tot een zitplaatsje geleid, maar naauwelijks wil hij zich nedervleijen om uit te rusten, of hij wordt weder in hooger sferen gerukt; het veelvuldige gebruik van het exceptionele in de Kunst (zoo als b.v. het verheerlijken (?) van het ligte maatdeel, het afbreken der hoofdmotieven of Melodiën door allerlei tusschengeschovene, niet zelden den Rhythmus brekende, rhetorische of andere figuren en dergelijken meer), brengen den leek veelal zoo van het stuk, dat de indrukken, die hij ontvangt, gemeenlijk even verward zullen zijn als zijn oordeel over dergelijke Compositiën. Heden niet meer over onzen voortreffelijken en helaas! zoo ongelukkigigen R. Schumann. – Fr. Schubert is gemakkelijker te begrijpen, en wie zou niet met hem, den grootsten Lieder-Componist dweepen! Wanneer men zijn Instrumentaal-Compositiën hoort voordragen, meent men telkens, bij het begin, eenen nieuwen en jongeren Beethoven te moeten begroeten, en toch is hij in dit opzigt op lang na niet zoo populair geworden als Beethoven. Beethoven velde eens over zich zelven het volgende oordeel: “Ik kon in den beginne het einde nooit vinden, want ik hoorde mij zelven te gaarne.” Ik laat aan iedere oudere over te beslissen, in hoever dit oordeel op de Instrumentaal-Compositiën van Fr. Schubert van toepassing is.

Het derde concert werd gegeven op den 30. Jan jl. door HH. Officieren van het Regiment Grenadiers en Jagers. De bekende Harmonie-Muziek van dit korps bragt verscheidene Ouvertures en Fantaisiën ten gehooore, en behalve dat deden zich eenige Dilettanten op de Viool en Pianoforte (eigene Compositiën) hooren. Nadere berigten moet gij niet van mij verwachten, 1°, omdat Harmonie-Muziek geheel buiten het bereik mijner kritiek ligt; 2°, omdat eene beoordeling van Dilettanten mij steeds onpassend voorkomt, en 3°, (wat de hoofdrede is), omdat ik niet op dit Concert tegenwoordig was. Voor het overige roemde iedereen de hoogst smaakvolle en eigenaardige, half martiale versiering van de zaal, en men was opgetogen over de uitvoering, zoowel der ensemblestukken als der Soli. Van het korps, onder de leiding van den Heer Dunkler, had men dit ook niet anders verwacht; en van de Solisten, wier talenten mij reeds bekend waren, had ik het niet anders verwacht.

Ik mag niet met stilzwijgen voorbijgaan de jaarlijksche algemeene uitvoering van

Muziekstukken door de leerlingen van onze Muzijkschool, welke op 27 Oct. 1855 plaats had. Wij hoorden op dien avond Soli voor Zang, Pianoforte, Viool en Violoncello, twee Trio's van Mozart, en den Psalm van F. David, voor tweestemmig Koor. Alles getuigde van vlijt en ijver. Het Koor was uitmuntend bestudeerd. Onder de Solisten merkten wij er drie op, welke veel meer dan gewoon aanleg voor de beoefening der Kunst aan den dag legden; en dit wil veel zeggen, want ieder onderwijzer weet, hoeveel élèves door zijne handen gaan, alvorens hij er een krijgt *du bois dont on fait*, niet *des ministres*, maar *des musiciens*.

Van onze beide Muzijk-gezelschappen mag zich thans het eene, *Musis Sacrum*, niet meer over die uitgebreide deelneming verheugen, die het vroeger steeds heeft genoten. Het is waar, dat de kenners en liefhebbers onzer stad deze hare oudste vaan niet hebben verlaten; maar deze alleen zijn, in eene aan welgezetene inwoners juist niet overvloedig bedeelde stad, niet toereikende dergelijke ondernemingen op eenen behoorlijken voet staande te houden. De Generaal Montecuculi plagt te zeggen: Om oorlog te voeren, zijn drie dingen noodig, te weten: 1°, geld, 2°, geld en 3°, geld." Juist diezelfde drie dingen zijn nu ook noodig, om goede Muziek te kunnen maken. Bij gebrek daaraan zal men moeten zwijgen of zich inkrimpen. Gelukkigig heeft *Musis Sacrum* slechts noodig gehad, het laatste te beproeven, door in stede van wekelijks, om de veertien dagen een Concert te geven. behalve het genot, dat deze Concerten opleveren, is dit gezelschap steeds een der nuttigste voor onze stad geweest; want het was ten allen tijde eene voortreffelijke oefenschool voor opkomende talenten, en de meeste onzer Kunstenaren hebben hunne, alles behalve gewone, routine in het Orchesterspelen grootendeels aan hunne medewerking in dit gezelschap te danken.

Anders is het gesteld met de Concerten, welke tevens om de veertien dagen, maar met uitzondering der Akademische vacantiën, door het gezelschap *Semper Crescendo* gegeven worden. Door Studenten in het jaar 1831 opgericht, wordt het nog heden door eene aanzienlijke fractie der Studenten van onze Hoogeschool uitsluitend onderhouden en door eene uit hun midden benoemde Commissie bestuurd. Trouw aan de gekozen zinspreuk, heeft dit gezelschap, vooral in de laatste jaren, steeds aan in- en uitwendige ontwikkeling toegenomen; en daar ook aan niet-studenten, voor zoover het de omstandigheden veroorloven, de toegang tot deze Concerten op eene allervrijzinnigste wijze verleend wordt, zoo bieden zij op den duur aan ons publiek het hoogste Kunstgenot aan, hetgeen wij in deze stad kunnen smaken. En dit heeft niet alleen betrekking tot het hooren van voortreffelijk uitgevoerde ensemble-stukken, maar ook tot dat vermaardste in- en uitheemsche Solisten. Zoo mogten wij kort achtereenvolgens de talenten van E. Lubeck, Jael en onzen Violoncellist Bekker toejuichen. Hetgeen wij reeds jaren geleden voor het reusachtige spel van E. Lubeck, zijne ijzeren vingers en zijne grondige, echt Duitsche methode gezegd hebben, heeft, zoo als iedereen weet, sedert dien tijd de Parijsche pers eenstemmig bevestigd, en zijne groote verdienste wordt thans ook hier te lande algemeen erkend; juist zoo als dat van Clara Wieck te Leipzig eerst volmaakt erkend werd, toen de Parijsche kritiek aan hare landslieden verteld had, wat zij was. Het spel van Jael, in zijne soort even volmaakt, loopt niet zoo ligt gevaar, door de menigte miskend te worden. Zijne vlugtige presto's, de hoogst smaakvolle uitvoering van sierlijke figuren, de losheid waarmede hij de snelste en moeilijkste passages den hoorder als het ware voor de ooren werpt, en welke nog verhoogd wordt door de *nonchalance* in de houding zijner kleine handen; dit alles kan niet falen, het publiek op eene hoogst aangename wijze te treffen. Het is vooral den geest van Chopin, dien hij, even als W. Klauss, op eene voortreffelijke wijze weet terug te geven, hetgeen te meer te roemen is, daar net niet

iedereens zaak is, het eigenaardige, weeke, ik zou haast zeggen, vrouwelijke spel den genialen Chopin na te bootsen. De Violoncellist Bekker heeft ook bij ons zijnen roem als een waardige leerling van den beroemden Servais gehandhaafd. Zorgen wij nu ook, dat onze Nederlandsche Kunstenaren, welke zich met zoo vele opofferingen van geld en tijd in de beste scholen vormen, niet door gebrek aan belangstelling gedrongen worden hun geboorteland te verlaten. Dat het buitenland onze Kunstenaren weet op prijs te stellen, bewijzen J.A. van Eijken, Dupont, E. Lubeck, Oudshoorn, die voor ons thans geheel of grootendeels verloren zijn. En wat is het lot onzer, door de geheele wereld erkende, groote inheemsche Kunstenaren! Ik wil hierop liever niet antwoorden, want ik bedoel niet alleen Virtuozen, maar ook uitstekende Componisten en mannen, die het tot de opgaaf aan hun geheele leven maakten, om te trachten de Kunst bij ons te lande op die hoogte te brengen, welke de ontwikkeling der algemeene beschaving vereischt. Maar het grieft mij steeds, wanneer ik mannen, die de roem en de trots eener natie konden zijn, door den druk van uiterlijke omstandigheden gebukt en eindelijk te niet zie gaan. Wat er kon of moest gedaan worden, is gemakkelijk te beslissen, wanneer men slechts wil, het berust in de hand der besturen van allerlei aard en rang; maar de Concertbesturen moeten aan alle overige het voorbeeld geven, en in de eerste plaats onze inheemsche Virtuozen in de gelegenheid stellen, hun talent aan het oordeel van het publiek te kunnen onderwerpen, en het op de hoogte houden van de jaarlijksche vorderingen dezer Kunstbeoefenaars.

H. SCHLEGEL.

LEIDEN, 23 Januarij 1857.

Afscheids-Concert van den Heer J.N. Wetrens bij zijn vertrek naar de Kaap de Goede Hoop, 27 November 1856.

Symphonie van L. van Beethoven, No.5. *Floris de Vijfde*, van Verhulst. *Le Désert*, van F. David.

Inteekening ruim. Uitvoering, aangezien de middelen, naar wensch.

Wij verliezen in den Heer Wetrens eenen man met een schrander verstand en veel geest begaafd; eenen zeer geroutineerden Violist en aanvoerder van het Orchest, en, wanneer hij wilde, eenen zeer goeden Directeur. Hij dirigeerde eenige dagen later ten laatste male, op het Studenten-Concert *Sempre Crescendo*, van hetwelk hij, sedert deszelfs oprigting, 25 jaren geleden, onafgebroken Directeur geweest was.

Tweede Quartet-Soirée, gegeven door de Heeren A.J. Wetrens en H.M. de Graaf, 11 December 1856.

Quartet van W.A. Mozart, C-dur, No.9. Piano-Quartet van L. van Beethoven, Op.16. Quartet van L. van Beethoven, Op.18, No.3. Quartet van F. Mendelssohn Bartholdy, Op.44, No.1.

Derde Quartet-Soirée, 22 januarij 1857.

Quartet van J. Haydn, No.52, in Bes. Quartet van W.A. Mozart, No.7 in Es. Trio van L. van Beethoven, Op.1, No.3. Quartet van F. Mendelssohn Bartholdy, Op.44, No.1, (op verzoek).

Beide Soirée's waren druk bezocht. en de weldoende stilte, welke gedurende de uitvoering heerschte, toonde genoegzaam aan, dat deze allen lof verdiende.

Wieniawski heeft zich in dit seizoen hier ter stede tweemaal doen hooren; hij speelde de bekende Fantasiën en Variatiën op de *Pirate*, *Di Tanti Palpiti*, *Carneval de Venise* en dergelijke stukken, onder grote toejuichingen der verzamelde menigte, die er nog steeds over redetwist, of hij de grootste levende Violist is dan niet, of hij even groot of grooter dan Paganini is, enz. Er zal wel niemand kunnen loochenen, dat W. een buitengewoon Kunstenaar is; dat hij op de Viool, ten opzichte der techniek, doet wat maar gedaan kan worden, en dat hij dit alles, als het ware, spelende en met meer gemakkelijke doet dan misschien eenig levend Violist. Hem met Paganini te willen vergelijken, is een dier misbruiken, zoo gewoon op het veld der kritiek, Paganini was eene afgetrokkene, dämonische natuur; een man, die zich in zijn spel met zulk eenen ernst en eene inspanning van geest verdiepte, dat hij, al spelende, een bovennatuurlijk wezen scheen te worden, hetgeen zich, met iederen streek van den stok, meer en meer van zijne toehoorders verwijderde. Wieniawski daarentegen is eene luchtige, opgeruimde natuur, wier vrolijke luim en moedwil veelal, zelfs in de ernstige oogenblikken, doorstralen, en die spelende, als het ware, eenen Dialog houdt met zijne toehoorders. Wij hebben in hem den grooten Virtuoso bewonderd; maar steeds tot ons leedwezen ontwaard, dat hij niet genoegzaam schijnt doordrongen te zijn van hetgeen de Duitschers *Weihe der Kunst* noemen. En dit alleen maakt toch den waren Kunstenaar uit! Dit is zonder twijfel ook de reden, dat zijne ster in vele streken, vooral van Deutschland, lang zoo niet meer schittert als vroeger. Intusschen is zijn dubbel staccato reeds toereikend de groote wereld te veroveren, even als die Ole Bull vroeger door zijn enkel staccato (en niets anders) veroverd heeft.

Gardoni, die hier met Wieniawski gezamenlijk eene soirée heeft gegeven, had het zonderlinge idee onder anderen de *Adelaide* van Beethoven en het *Ständchen* van Schubert te zingen. Hij had dit niet moeten doen. Het gedurig zwellen der toonen, de groote contrasten van piano en forte, zijne impassibiliteit, de melancolie, welke hij om zich heen verbreidt, de geperste en vibrerende toonen, welke steeds een ziekelijk effect te weeg brengen; dit alles kan niet vergoeden, dat hij eene goede methode heeft en dat zijne stem van natuur zeer fraai is. Men was derhalve in het algemeen te leur gesteld; te meer, daar de geheele wijze, hoe deze Virtuozen hunne Soiréen geven, genoegzaam aantoonde, hoe weinig respect zij voor het publiek hebben, en dat het hen alleen maar te doen is, met den minsten omslag of moeite het meeste geld te verdienen.

Guiglielmi, uit Triëst, of, zoo als anderen willen, Majjer uit Weenen, zou met zijne krachtige en fraaije Bariton-stem hier meer effect gemaakt hebben, indien hij niet met de pretenties van eenen Staudigl of Lablache was opgetreden. Hij zong op een onzer Studenten-Heeren-Concerten, toonde nu, voor eenen Weener, onbegrijpelijken afkeer voor tabakslucht, en gaf de lieghebbers van het zoogenaamde vibrato ruimschoots gelegenheid tot bewondering. Krén, die eenige dagen geleden hier ook gezongen heeft, oogstte grooten bijval door zijne fraaije stem, goede methode, natuurlijke en voortreffelijke opvatting, gemakkelijke van voordragt en door zijne beminnelijke persoonlijkheid. Er heeft zich eenigen tijd geleden hier ook een jonge Violist, de Heer Jona Grebe uit Rotterdam, doen hooren, en wel met een zeer goed gevolg. Hij is leerling van Tours, voert eenen voortreffelijken stok en maakt een zeer brillant staccato.

H. SCHLEGEL.

LEIDEN, 23 December 1857.

Waarde Heer Redacteur!

Wanneer men het publiek nagaat, hetgeen de Concerten, in onze stad gegeven, bezoekt, zoo zal iedereen moeten bekennen, dat dit publiek grootendeels met den besten ijver voor onze schone Kunst bezielde is; eenen gelouterden smaak heeft en liever klassieke Symphoniën, Overtures en Quartetten hoort dan Variatiën, Potpourri's en Walsen. Jammer maar, dat dit publiek klein is, en derhalve bij ons veelal de middelen ontbreken om in het gebied der Toonkunst uitvoeringen te doen plaats hebben, welke den stempel dragen van het buitengewone, het volmaakte.

Het is dan ook blijkbaar, dat onze stad, niettegenstaande de inspanningen van onze Musici en de opofferingen der Kunstliefhebbers, in dit opzigt, bij andere steden van ons land ten achteren blijft. Allerlei pogingen, aangewend om die schande (want het is er wezenlijk ééne) uit te wischen, hebben niet of onvolmaakt de gewenschte uitkomst gehad. Er zijn er, die zich wel verplicht achten, al komen zij er nooit, eere halve, lid van eene Sociëteit te worden; maar deze denken er misschien niet om, dat er, tenminste even veel verplichting op eenen burger berust, de schoone kunsten te ondersteunen. Anderen (wij willen niet onderzoeken, hoe groot dit getal is) schijnen de Muziek als eene goddelooze bezigheid te beschouwen. Nog anderen eindelijk, en hun getal is groot, vinden de Harmonie-Muziek even mooi als de Concert-Muziek met strijk-instrumenten en, tegenovergesteld aan voornoemde Puriteinen, houden zij er bovendien nog van, om van het Concert een dansje te maken. En aan dit lokaas, aan dien staart van een Concert gehecht, bijten eene menigte vischjes, die het Concert zelfs, zonder dit lokaas, met geen blik zouden verwaardigen. De jonge dochters verkondigen te huis de blijde mare met opgetogenheid; de mama's, in de dochters herlevende, trekken natuurlijk eene lijn met haar; en de papa's! wel, zij moeten blijde zijn, dat ze hunne beurs ledigen, zich vervelen, hunne nachtrust er aan geven, en mede mogen gaan op deze Concert-bals, waar zich de grooten en kleinen, door gemeenzame, ofschoon verschillende belangen gedreven, de hand reiken, om elkaâr, wanneer de pret voorbij is, weder, zoo als te voren, den rug toe te draaijen.

Gelukkig dat wij een korps in ons midden hebben, hetgeen onbezorgd tusschen al deze klippen doorzeilt! – Ik meen dat der Studenten. – Het houdt inderdaad de eer der stad, wat de Toonkunst betreft, zoo veel mogelijk op. Hunne Concerten zijn steeds de best bezette; bij hen hoort men de meest vermaarde meesters, en de zaal is geregeld stikvol, want het kost hier geen entré, en deze Heeren zijn buitenmate beleefd en minzaam jegens hunne stadgenooten. – Welk een genot, om tot dezen bevoorregten stand te behooren. De ouden, die ook eens Studenten waren, denken er met genoegen aan. Een Student mag een charivari brengen; de arme ploert niet. Een student mag lekkerder sigaren roken dan papa, want hij heeft vrouw noch kinderen. Waarom zou hij niet ook betere Concerten kunnen geven dan de burgerij?

Onder de kunstenaars, die wij op het Muziekgezelschap der Heeren Studenten, Sempre Crescendo, kort geleden hoorden, maken wij alleen van **Sivori** gewag, die later ook nog eens in de Comedie, in de Entre-actes speelde. Zijn heerlijke toon, zijne uitstekende Viool, **Vuillaume**, de onovertreffelijke zuiverheid van zijn spel, vooral in de moeilijkste dubbele grepen, waren het voornamelijk, die het publiek wegsleepten. In zijne voordragt moet men hem natuurlijk geheel van het Italiaansche standpunt beschouwen. Algemeene verwondering verwekte het dat hij ons dezelfde stukken weder opdischte als dertien jaren geleden. En de *Clochette* is behalve dat eene aardigheid, die niet in eens in eene fatsoenlijke Concertzaal te huis behoort.

Het Muzijkgezelschap Musis Sacrum, dat in het begin van dit jaar, door gebrek aan genoegzame deelneming, op het punt was van opgelost te worden, is op nieuw herleeft. De Concerten, welke het thans geeft, zijn minder talrijk, maar beter dan vroeger, en alles doet ons hopen dat dit oudste van Leyden's Muzijkgezelschappen op nieuw moge voortbloeijen, te meer daar het als oefenschool voor opkomende Kunstenaren reeds groot nut heeft gesticht en nog kan stichten. Ten tijde dat dit gezelschap zijnen val nabij was, vormden de voornaamste Leidsche Musici eene vereeniging, met het doel om zich door wekelijksche oefeningen te bekwamen door eene zoo veel mogelijk volmaakte uitvoering van klassieke ensemble-stukken. Haar eerste Concert had plaats op den 11. November ll., en er werd dezen avond, onder directie van den Heer **A.J. Wetrens** ten gehoor gebracht: Symphonie van Haydn, (B dur). Aria uit den Messias, van Händel, gezongen door Mej. **C.J. Froschhart**. Concert van Chopin, voor Pianoforte, voorgedragen door den Heer **W.F.G. Nicolai**. Ouverture tot Calderon's *Dame Cobold*, van C. Reinecke. Ouverture Genoveva, van R. Schumann. Concert-Aria van Mendelssohn Bartholdy, gezongen door Mej. **Froschhart**, Drei Lieder ohne Worte, van Mendelssohn Bartholdy, *a. Frühlingslied*, *b. Duette*, *c. Jagdlied*, voorgedragen door den Heer **W.F.G. Nicolai**. Lieder van Nicolai, gezongen door Mej. **Froschhart**. Ouverture *Freyschutz*, van C.M. von Weber.

Niettegenstaande dit rijke Programma, niettegenstaande de eerste opvoering in Leiden van de Ouvertures Genoveva en Dame Cobold; niettegenstaande het sedert lang algemeen gewenschte weder-optreden van de beide Solisten, die ons, behalve hunne verdiensten, als vroegere stadgenooten lief zijn; niettegenstaande de veelzijdige repetitiën voor dit Concert eene voortreffelijke uitvoering beloofden; niettegenstaande van dit alles en nog vele andere dingen, was de opkomst van het publiek slechts zeer middelmatig te noemen, en derhalve de uitkomst van dit ondernemen alles behalve bemoedigend voor de toekomst. Dit belet evenwel niet, dat deze Heeren Musici thans nog geregeld voortgaan met zich te oefenen, en hierdoor toonen zij, dat zij lieden zijn, welke de Kunst om haar zelve lief hebben. Door ongesteldheid verhinderd, konden wij dit Concert zelf niet bijwonen; wij hebben er intusschen niets als goed van gehoord, zoowel over de uitvoering der ensemble-stukken als de voordragt der beide Solisten.

Onze lezers willen zich herinneren hetgeen in dit blad destijds gezegd werd over de vier Quartet-Soiréeën, in het afgelopen seizoen van 1856-1857 hier ter stede door de Heeren **A. J. Wetrens** en **H. M. de Graaf** gegeven. – Deze Heeren hebben ook thans, voorbereid door lange en grondige studiën, eene nieuwe reeks van Soirée's geopend. Wij hoorden op de eerste, den 18. November, (voor Heeren alleen): Quartet van W.A. Mozart, No.6, F-dur, Quartet van L. van Beethoven, Op.18, A-dur. Quartet van Franz Schubert, Oeuvre post., in D-mol. En op de tweede Soirée (met Dames): Quartet van W.A. Mozart, No.1, in G-dur. Grand Trio van L. v. Beethoven, Op.97, in A-dur, voor Piano, Viool en Violoncel. Quintet van Fr. Schubert, Op.114, in A-dur, voor Piano en Strijk-Quartet. De Pianoforte-partij werd op deze tweede Soirée gespeeld door den Heer **C. van der Does**.

Deze Soirée's maken de délices uit van Leiden's Kunstliefhebbers. De kenner is hier onder zijn publiek te huis; want de profane blijft hier weg, omdat voor hem niets vervelender is dan Quartetten te moeten aanhooren. De ingewijde luistert daarentegen aandachtig. Daarom was er eene verwonderlijke stilte in de zaal, gedurende de geheele uitvoering, die dan ook in alle opzigten voortreffelijk te noemen was. Van **v.d. Does**, hier ter stede weinig gekend of misschien vergeten, want hij heeft, jaren geleden, wel eens hier gespeeld, werd met luide

bijvalsbetuigingen afscheid genomen, en eenstemmig de hoop geuit, van hem hier spoedig en meer weder te zien en te hooren. Zoo als bekend is, was **v.d. Does** leerling van den grooten **Hummel**, en zijn spel is ook dit van deze klassieke school, dat wil zeggen: volgens de eenige ware methode, en zoo als de Duitschers zouden zeggen: “gediegen durchgebildet.” Dat is de manier van spelen, waarbij de toehoorder, naarmate de toonen in zijne ooren klinken, die tevens voor hem geschreven kan zien staan, en wel iedere noot duidelijk, naar hare waarde en duur, met hare bogen, ronde of scherpe punten en zelfs uit de Accoorden te voorschijn tredende. – Het dorschen met Pedaal-donder en koorddanserij, waarop ons de nieuwe scholen dikwijls willen vergasten, kan daarentegen de ooren slechts zeer doen en eene verwarring van klanken te weeg brengen, achter welke men van de Compositie even weinig kan onderscheiden als van eene schilderij, gezien door een mat glas.

S.

LEIDEN, 26 Februarij 1858.

Waarde Heer Redacteur!

Sedert mijn laatste berigt kan ik u over de openlijke verrigtingen, die in het gebied der Toonkunst in onze stad plaats hadden, het volgende mededeelen:

*20 Januarij 1858, Derde Quartet-Soirée, gegeven door de Heeren **A. J. Wetrens** en **H.M. de Graaf**.*

Quartet van J. Haydn, No.28, in D-dur. Quartet van Mozart, No.4, in D-dur. Quartet van L. van Beethoven, Op.59, No.3, C-dur.

*24 Februarij 1858, Vierde en laatste Quartet-Soirée (met Dames), onder welwillende medewerking van den Heer **J.B.H. Bremer** uit Rotterdam (Pianoforte).*

Quartet van F. Mendelssohn Bartholdy, Op 44, No 2, in E-mol. Trio van L. van Beethoven, Op.1, No.3, in C-Mol. Quartet van L. van Beethoven, Op.74, in Es-dur.

De uitslag dezer Soirées was even schitterend als die der vroegere. De Heer **Bremer** is te wel bekend, om op nieuw lof te verdienen.

Op 10 Februarij had in den Schouwburg alhier, onder leiding van den Heer **Le Lièvre**, en ten voordeele van de Volkszangschool, de uitvoering der Jahreszeiten, van Haydn, door een honderdtal Dilettanten plaats. De opkomst van het publiek was bij deze gelegenheid buitengewoon groot. De uitslag der uitvoering was verrassend en in alle opzigten voldoende. Dit pleit voor den smaak en de mildheid van ons publiek, voor het inzicht van HH. Commissarissen, aan wie de eer der keuze toekomt, en voor de bekwaamheid en den ijver van onzen onvermoeiden Muzijkdirecteur. Hij heeft hierdoor op nieuw bewezen, dat hij ten volle berekend is, em dergelijke uitvoeringen te leiden, en wat evenveel wil zeggen, dat hij, sedert zoo vele jaren, met volharding bezig is eenen steeds vermeerderenden en aangroeienden kern

van Zangers te vormen, welke door eene lange oefening die juistheid van voordragt en dat aplomb verkregen hebben, zonder welke de uitvoering der groote meesterstukken der Kunst oinmogelijk is.

Van voorname Solisten hoorden wij hier op het Studenten-Concert de Heeren **Grützmacher** en **Brassin**, over welke in uw Tijdschrift reeds genoegzaam gesproken is. Laatstgenoemde Kunstenaar werd ook door het gezelschap *Musis Sacrum* geëngageerd, om op het Concert van den 26. Febr. te spelen. In een vroeger Concert, door dit gezelschap gegeven, hoorden wij den Heer **L. Lubek**, Violoncellist, en tweeden zoon van den kapelmeester Lubek te 's Gravenhage, een voortreffelijk Virtuooos, die uitstekend beloofd te worden. Dit Concert werd opgeluisterd door de tegenwoordigheid van **Z. K. H. den Prins van Oranje**, *Beschermer van het Gezelschap*, en den jongen Kunstenaar viel de bijzondere eer ten deel, aan Z. K. H. voorgesteld te worden, en de betuiging van Hoogstdeszelfs tevredenheid over zijn spel te mogen vernemen. Deze avond was ook merkwaardig door de voortreffelijkheid, waarmede de Symphonie (Beethoven No.8, in F-dur) en de overige ensemblestukken uitgevoerd werden.

S.